

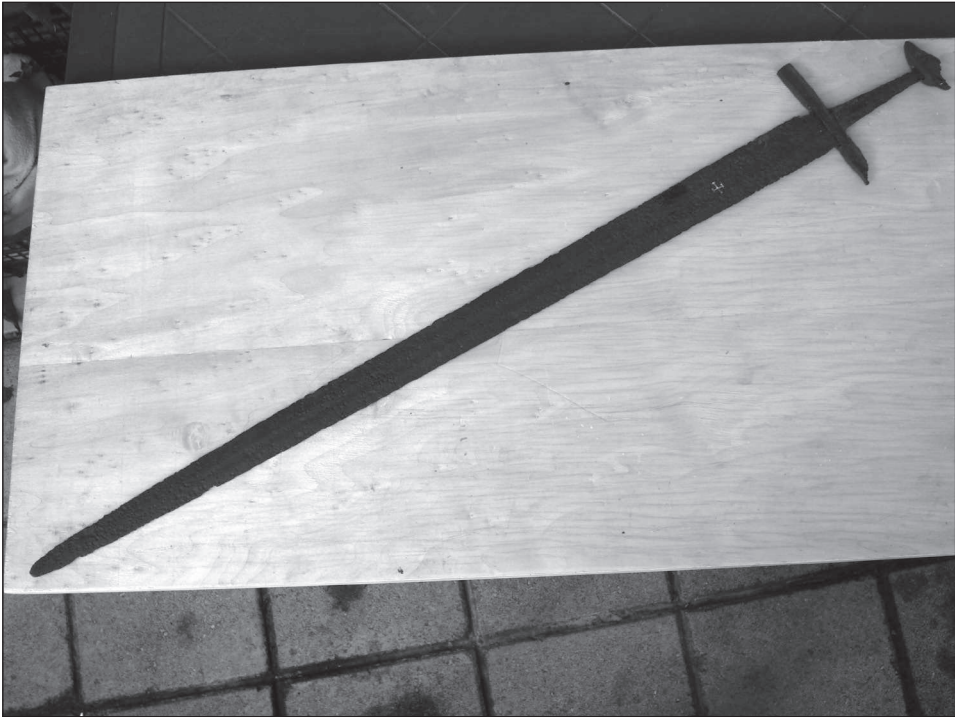
Kard és kereszt

Magyar magángyűjteményben található – sajnos hazai lelőhelye közelebről ismeretlen – olyan unikális kétélű vaskardról írunk, melynek pengéjén – mindkét oldalon – egy-egy belekovácsolt talpas kereszt-jel található. Felfigyeltem arra, hogy a római pápák hófehér reverendáján, az évek egyes napjain bizonyos jelek is feltűnnek. Köztük van a talpas kereszt is, amely a frank Meroving-dinasztia és alattvalói 496. évi keresztény hitre térésének az emlékét is idézheti. A Merovingok voltak ugyanis az első olyan frank (germán) dinasztia képviselői, akik az ókor végén, 496-ban keresztény hitre térítették népüket. (Természetesen lehet ez a jel a jeruzsálemi lovagrend jelének a talpas kereszt alakú külső nagy keresztje is.) Maga a kard igen jó acélból készült, és ezért feltehető az is, hogy a Merovingot később felváltó Karoling uralkodói dinasztia, amely elnevezését az első uralkodója, Nagy Károly nevéből kapta, uralkodásának idejében még a harcok használhatták a kissé korábban készült fegyvereket is. Nagy Károlyhoz fűződik az a történelmi tény, hogy a frankok szerették volna a már igen legyengült Avar Kaganátust is meghódítani, de ez számukra nem sikerült. A magyar szakemberek véleménye megoszlik abban, hogy Kis Pippin vezetésével 791-ben az avar birodalom határvidékére behatolt frank seregek mindig jutottak be a frankok országába, azaz túllépték a Rába folyó vonalát vagy sem. Maga a kard tehát olyan kitűnő minőségű, hogy nem lehet kétségünk abban, hogy a kolostorba vonult utolsó Meroving frank császár uralkodása után is még javában használhatták ezt a nemesacél fegyvert és így került az hazánk földjébe, talán az egyik éppen az avarok által megölt és itt, a mai Magyarország területén elhantolt frank harcos sírjába. Ezt azonban valószínűleg már sohasem lehet felderíteni. A Karoling-korban ezt a talpas keresztet már nem verték bele a kardokba, hanem más szimbólumokat használtak. De ugyanekkor megváltoztak a kardokon a markolatgombok formái is.

Maga az egyenes kard pengéje igen jó acélból készült. Teljes hossza, a markolatával együtt, 115 cm, melyből a kétélű penge 89 cm volt. Súlya jelenleg – mivel a rozsdá sokat megevett már belőle – 85,6 dkg. (Nyilvánvalóan a valószínűleg bőrrel is bevont fatokja még növelte eredetileg a súlyát.) Keresztvasának a hossza eredetileg 16 cm volt, a markolatvasé ma is még 10 cm. A kétélű acélpenge szélessége a tövénél, a markolatvas alatt, mindössze 5 cm, maga a szintén kétélű hegye pedig 20 cm hosszú. A markolat és a keresztvas gyengébben edzett, mint a maga a penge, így jobban megrongálódott, megrozsdásodott.

Csupán megjegyezzük, hogy a frankoknak az is sikerült, hogy két, vagy három avar uralkodót Aachenben megkereszteljenek. Magának az Avar Kaganátusnak a végét 822-től számítjuk. Közben észak felől, lassan-lassan a nyelvüket tekintve mára már éppen kihalt szláv morvák hatoltak be a Kárpát-medence peremére, sőt még beljebb is és ott a Cirill és Metód nevű testvérpár tevékenysége révén igyekeztek a kereszténységet elterjeszteni. A mai Zalavár határában létesült Mosaburgban viszont olyan központ volt, melyet jelenleg – Csemiczkné Soós Ágnes halála után – Szőke Béla Miklós régész kutat tovább, igen sikeresen. Ebben az egykori jelentős városban szintén frankok vertek hatalmi gyökeret. A mai szlovákiai Nyitráról elmenekült Pribina fejedelem (Privina) frank hűbéresként uralkodott 840 tájtól Mosaburgban, hosszas egyenetlenkedés után. Miután a morvák elleni háborúskodásban életét veszítette, grófságát fia, Kocel örökölte.

Nemrégén sikerült csak bebizonyítani, hogy a magyar honfoglalás végét, lezárását jelző csata nem Posoniumnál (Pozsonynál) ért véget 908-ban a magyarok győzelmével,

Késői Meroving-kori acélkard, Magyarországról, lelőhelye ismeretlen, valószínűleg a Rába és a Lajta közötti területről származik (fotó: Erdélyi István)

hanem Mosaburgban! Ahol az első templom Keresztelő Szent János tiszteletére már 840-ben felépült, majd rá tíz esztendőre a második, illetve még valamivel később a harmadik is. Pannónia érseke Metód lett. 882-ben hunyt el és valószínűleg Mosaburgban temették el, de sírját még nem találták meg.

Őseink 862 körül mintegy „felderítették” jövődő hazájukat, de még nem szánhatták el magukat a későbbi honfoglalásra, amelynek pontos kezdőidőpontját nem ismerjük (hiszen nem maradt ránk a 11. századi, I. András királyunk korában íródott Őskronikánk sem...).

Mosaburg területén az említett két jeles magyar régésznek a 9. századi város öt részletét sikerült eddig már megkutatnia és részben fel is tárnia. A két fentebb említett térítő testvér által képviselt kereszténység azonban nem a nyugati frank, hanem a keleti, azaz bizánci gyökerű kereszténység volt. Cirill, akiről a jellegzetes ábécét elnevezték, rövidesen elhunyt. A térítő testvérek által megkeresztelt morvákat is találtak aztán itt honfoglaló őseink. A honfoglaló magyarok más szlávokat is, például szintén megkeresztelt protohorvátokat találtak délebbre, akik viszont délről, a Balkán felől, a Száván át jöttek némileg északabbra. Eközben az avarok is szépen-lassan elszlávosodtak nyelvileg. Az írásos forrásokból sajnos mindösszesen csupán 17 avar szót ismerünk, ilyenek például a kagán, a katon, a tudun stb. Ezek ősi török eredetűek, a többi nem maradt ránk. Lehetséges természetesen az is, hogy a magyar honfoglalásig még létező, eredetileg ősi török nyelvű avarság nyelvéből is kerültek be a magyar nyelvbe régi türk eredetű szavak, de a legtöbbet keletről hozták őseink magukkal. Ezek száma azonban nemigen lehet több

a másfélszázánál, amint azt már a múlt század első felében Marczali Henrik, Munkácsi Bernát és utánuk pedig Gombocz Zoltán igazolta. Az avarok temetőinek jegyzéke szinte teljes egészében elkészült és kiadásra is került Budapesten 2002-ben, két kötetben, német nyelven. Van legalább húsz olyan, már eddig ismert temető a Kárpát-medencében, amelyben az avar sírokkal egy helyen, egyazon temetőben, honfoglaló magyar sírokat is találtak. Ez a jelenség is azt bizonyíthatja, hogy az avarok egy jelentős része nyilvánvalóan megérte a magyar honfoglalást.

A többféle jellegű és eredetű szláv lakosság, az elszlávosodott bolgárokkal együtt igen gyér volt a korabeli Alföldön. A kezdetben a Dunától Marosig, majd annak vonalán északkelet felé behatolt bolgárság egy része az *eszegel* bolgár elnevezést viselte. Ez a népnév, azaz a bolgárok itteni része, szemben a délebbi Duna-mentiekkel volt ilyen formában elterjedve, és az is joggal feltételezhető, hogy a székelyek neve is ebből a népnévből származik, jóllehet, hogy ezt többen vitatják. Ez a kérdés külön vizsgálatot igényel, már csak azért is, mivel a székely-magyar rovásírást is ők hozhatták magukkal. Azt a rovásírást, amelynek végeredményben, gyökerében távoli, keleti, azaz türk gyökerei vannak és változata még ma is használatos, sőt folyamatosan használatos is volt a székelyeknél, legalábbis erre mutatnak a 11. századtól szinte folyamatosan fennmaradt emlékek. Van a székely rovásábécében három bizánci-glagolita eredetű jel is. Nem valószínű viszont, hogy a székelyek etnikus neve szláv gyökerű, és összefügghet a szekaty (a *vágni* ige múlt idejével) igével, azaz a keleti kárpáti szorosokat irtással rendben tartó, vagy erdőirtó földművelést gyakorló népre utalna.